Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

31.5.2021

VN/12442/2021
VN/12442/2021-SM-32

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisäministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi tartuntatautilain ja rikoslain väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja rikoslain 44 luvun väliaikaisesta muuttamisesta. Sisäministeriön lausunnon laatiminen on vastuutettu sisäministeriön rajavartio-osastolle. Rajavartiolaitoksen esikunta toimii samalla sisäministeriön rajavartio-osastona. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt myös Rajavartiolaitokselta lausuntoa mainitusta esitysluonnoksesta. Rajavartiolaitos ei anna omaa erillistä lausuntoaan asiassa, vaan Rajavartiolaitoksen näkemykset on esitetty tässä sisäministeriön lausunnossa.

Rajavartio-osasto on valmistellut lausunnon yhteistyössä poliisiosaston ja maahanmuutto-osaston kanssa, ja se esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Sisäministeriö kannattaa hallituksen esitysluonnoksen tavoitetta siitä, että tartuntatautilain muutoksilla pyritään ehkäisemään ulkomaista alkuperää olevien covid-19-tartuntojen leviäminen Suomeen. Terveysturvallisen matkustamisen mahdollistamiseksi tulee säätää toimenpiteistä, joiden avulla erityisesti Schengen-alueen sisäistä matkustamista voidaan vapauttaa ja sisärajavalvonnasta voidaan luopua. Sisärajavalvonnan jatkamista on toistuvasti perusteltu sillä, että sisärajavalvontaa korvaavia terveysturvallisuustoimia on valmisteltavana.

Matkustajamäärät ovat nykyisessä epidemiatilanteessa merkittävästi normaalia vähäisempiä. Kun matkustajamäärät olennaisesti kasvavat, terveystarkastusten järjestäminen maahantuloon liittyen olisi nykyisellä tavalla erittäin vaikeaa tai jopa mahdotonta. Matkustajamäärien kasvaessa ja sisärajavalvonnan mahdollisesti poistuessa on tarve luoda säädösperustainen, selkeästi ohjeistettu menettely Suomeen saapuvien terveysturvallisuusvalvontaa varten.

Sisäministeriö pitää kannatettavana esitettyä kahden testauksen mallia sekä tavoitetta siitä, että Suomeen saapuvalla olisi ensisijaisesti koronatodistus, ja ne, joilta todistusta ei voida edellyttää, testattaisiin maahantulon yhteydessä tai välittömästi maahantulon jälkeen.

Sisäministeriö on huolestunut, johtaako luonnoksessa esitetty sääntely sille asetettuun tavoitteeseen. Ehdotettu sääntely ei käytännön tasolla sisällä mallia, joka tosiasiassa kannustaisi kaikkia maahan saapuvia hankkimaan ensisijaisesti negatiivisen testitodistuksen, eikä siinä esitetä keinoja sen varmistamiseen, että maahan saapuvalla henkilöllä on jokin 16

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	 Kirkkokatu 12 Helsinki	 295 480 171 358 295 480 171	 916 044 635 +358 9 160 44635	 kirjaamo@intermin.fi www.intermin.fi

a §:ssä tarkoitettu todistus. Esityksestä ei myöskään käy ilmi, millä tavoin varmistetaan, että henkilö, jolla ei ole 16 a §:ssä tarkoitettua todistusta, menee testin 24 tunnin kuluessa maahan saapumisestaan. Myöskään se, miten terveysviranomainen valvoo, kenellä olisi velvollisuus osallistua 16 d §:n mukaiseen toiseen testiin maahan saapumisen jälkeen, ei käy esityksestä ilmi.

Esitetyn sääntelyn tavoitteen saavuttaminen näyttäisi perustuvan pitkälti siihen, että maahan saapuvat vapaaehtoisesti hankkisivat koronatodistuksen ennen maahan saapumistaan ja siihen, että Euroopan yleinen tilanne, muiden maiden ja mahdollisesti liikenteenharjoittajien vapaaehtoiset toimenpiteet, sekä rokotuskattavuuden kasvu, johtaisivat koronatodistusten yleistymiseen siinä määrin, että terveydenhuollon kapasiteetti riittää niiden maahan saapuvien testaamiseen, joilla todistusta ei ole.

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että sääntelyn selkeyteen kiinnitetään erityistä huomiota, jotta säännökset olisivat selviä ja yksiselitteisiä niin sääntelyn kohteena oleville kuin säännöksiä soveltaville viranomaisille. Ehdotettu muotoilu edellyttää vielä selkeyttämistä. Sisäministeriö esittää harkittavaksi eriyttää pykälät niin, että sääntelyn kohderyhmä ja mitä velvoitteita heille asetetaan, kävisivät paremmin ilmi. Nyt sääntelyn kokonaisuus vaikuttaa varsin vaikeasti hahmotettavalta. Näiden lisäksi perusteluista tulisi vielä tarkemmin käydä ilmi, miten sääntely soveltuu EU:n kansalaisiin. Myös sisä- ja ulkorajaliikenteen menettelytavat tulisi selkiyttää.

Resursseista

Sisäministeriö on huolissaan viranomaisresurssien riittävyydestä niiden toimenpiteiden suorittamiseen, joita nyt esitettävän matkustusmallin toteuttaminen edellyttäisi tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Myös esitysluonnoksessa todetaan (s. 23), että terveydenhuollon resurssia ei ole mahdollista enää lisätä rajaterveysturvallisuuteen, ja nykyisenkin resurssin ylläpidossa on haasteita. Päinvastoin olisi painetta vähentää maahan saapuvien matkustajien terveysturvallisuustoimiin sitoutunutta henkilöstöä. Myös testauskapasiteetin riittävyys voi olla kyseenalainen, riippuen siitä, minkä verran maahan saapuvilla olisi ennakkotodistuksia. Ehdotuksen testauskapasiteettia koskevissa laskelmissa ei ole otettu huomioon sitä, minkä verran suomalaisten, oireettomien henkilöiden testaaminen EU:n digitaalisen covid-sertifikaatin antamiseksi heille mahdollisesti lisää tarvetta koronatesteihin.

Terveydenhuollon resurssien lisäksi olisi arvioitava myös muiden viranomaisten resursseja rajoilla toteutettavan terveysturvallisuustoimien toteuttamisessa. Rajavartiolaitos on sitonut huomattavan määrän henkilöstöään sisärajoille terveysturvallisuuden varmistamiseksi. Todistuksiin perustuvan mallin mahdollisimman tehokas toteutus edellyttää, että kaikkien viranomaisten, myös virka-apuun osallistuvien, toiminta suunnitellaan mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Malli, jossa ei sovelleta ilmaantuvuusrajoja, edellyttää enemmän resursseja kuin ilmaantuvuusrajan huomioiva malli, erityisesti siinä tilanteessa, jos Suomen naapurimaat painuvat ilmaantuvuusrajan alle. Jos todistuksen puuttuessa testiin voi osallistua myös Suomessa, on vaarana ulkorajaliikenteen avautuessa, että testausmäärät nousevat itärajalla ja edelleen ruuhkauttavat rajanylityspaikkoja. Malli ei myöskään ole kovin toimiva päiväseltään tapahtuvassa ostosmatkailuissa, eikä Ruotsin ja Norjan rajoilla, joissa rajayhteisössä on sovellettu 7 vuorokauden testivaatimusta.

Viranomaisresurssien turvaamiseksi sisäministeriö katsoo, että esitetyn maahantulon terveysturvallisuusmallin edellyttämien vaatimuksen toteutuminen tulisi varmistaa tehokkailla toimenpiteillä, joita voisivat olla liikenteenharjoittajien osallistaminen ennakkotestitodistuksen valvontaan tai ainakin digitaalisen todistuksen ensisijaisuuden ja valvonnassa hyödyntämisen tuominen lain tasolle. Lisäksi maahantuloilmoitus tulisi ottaa käyttöön pakollisena ja sen laiminlyönti tulisi sanktioida.

Virka-avusta

Esitykseen sisältyy tartuntatautilain 89 §:ää täydentävä määräaikainen virka-avun toimivaltuuksia koskeva säännös, joka on Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien osalta osin

päällekkäinen jo voimassa olevan 89 §:n kanssa. Muiden virka-apuviranomaisten kuten poliisin osalta virka-avun toimivaltuuksia lisätään vastaamaan jo aiemmin Rajavartiolaitoksen osalta voimassa olevaa virka-apua.

Virka-avun käyttötilanteita tai siihen arvioituja viranomaisresursseja ei juurikaan ole kuvattu tai arvioitu hallituksen esityksessä. Esitysluonnoksen mukaan EU:n covid-todistusten lukemisessa voidaan hyödyntää mm. Rajavartiolaitoksen virka-apua. Esityksessä myös todetaan, että kuntien tulisi harkita, miten ne kykenevät suorittamaan tarvittavat terveysturvallisuustoimet parhaalla mahdollisella tavalla ja todetaan, että liikennemäärien kasvaessa ennakkotodistusten tarkastaminen pistokoeluonteisesti näyttää resurssien näkökulmasta olevan ainoa vaihtoehto silloin, kun tarkastuksia ei voida tehdä sähköisten sovellusten avulla automatisoidusti, vaikka myös virka-apua hyödynnettäisiin mahdollisimman laajasti.

Poliisin antamaa virka-apua rajaa merkittävästi poliisin käytettävissä olevat jo nykyisinkin rajalliset resurssit. Tartuntatautilain muutoksilla on lisätty poliisin valvontatehtäviä sekä lisätty tartuntatautilain toimivaltaisille viranomaisille mahdollisuus pyytää poliisilta virka-apua. Poliisin virka-avun antaminen rajaterveysturvallisuuden varmistamiseen erityisesti sisärajavalvonnan poistuessa ja matkustajamäärien lisääntyessä edellyttäisi lisäresursseja. Myös Ahvenanmaa on erikseen tuonut esille sen, että ehdotus tulisi aiheuttamaan Ahvenanmaalle resurssitarvetta.

Rajatarkastusviranomaiset varautuvat tarkastamaan ulkorajaliikenteessä osana rajatarkastusta EU:n covid-sertifikaatin ja mahdollisesti tämän kansallisen lainsäädännön nojalla edellytettävän todistuksen sen varmistamiseksi, että maahan saapuva ei vaaranna kansanterveyttä. Tällöin kyse ei ole virka-avusta, vaan rajatarkastusviranomaisen lakisääteisestä tehtävästä. Rajavartiolaitos voi antaa virka-apua ulkorajalla terveysviranomaiselle terveysturvallisuustoimenpiteiden suorittamiseksi esimerkiksi välittämällä tietoja ja turvaamalla terveysviranomaisen toimenpiteiden suorittamista.

Kun sisärajavalvonnasta luovutaan, Rajavartiolaitos ei ole läsnä sisärajalla, eikä sisärajoilla ole rajanylityspaikkoja. Rajavartiolaitos voi tartuntatautilain 89 §:n nojalla antaa virka-apua myös muualla kuin rajanylityspaikalla, mutta esimerkiksi ehdotetun 16 a §:n mukaisten todistusten tarkastaminen ei voi sisärajaliikenteessä keskeisesti perustua virka-apuun, vaan järjestelyt terveysturvallisuuden vaatimien toimenpiteiden hoitamiseksi tulisi varmistaa ensisijaisesti toimivaltaisen viranomaisen toimenpitein.

Sisäministeriö edellyttää, että jatkovalmistelussa esitetyn sääntelyn konkreettinen toteuttamissuunnitelma kuvataan sillä tarkkuudella, että virka-apuviranomaiset voivat viimeistään eduskuntakäsittelyvaiheessa ottaa kantaa siihen, onko suunniteltu virka-apu mahdollista toteuttaa.

Liikenteenharjoittajan velvollisuuksista

Hallituksen esitysluonnoksen muissa toteuttamisvaihtoehdoissa ei ole tarkasteltu sisäministeriön työryhmässä esiin nostamaa ja useiden Euroopan maiden käyttämää menettelyä, jossa liikenteenharjoittaja tarkastaisi koronatodistuksen. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävä tehtävä voidaan antaa vain viranomaiselle. Esitysluonnoksessa ei ole selvitetty, olisiko liikenteenharjoittajan osallistaminen joltain osin mahdollista siten, että kyseessä olisi perustuslain 124 §:ssa tarkoitettu ei-merkittävä julkisen vallan käyttö.

Liikenteenharjoittajille on säädetty velvollisuus ulkorajaliikenteessä tarkastaa, että sen maahan kuljettamalla ulkomaalaisella, joka ei ole unionin kansalainen tai häneen rinnastettava, on maahantuloon vaadittava matkustusasiakirja sekä vaadittava viisumi tai oleskelulupa. Tästä liikenteenharjoittajan velvollisuudesta on säädetty ulkomaalaislain 173 §:ssä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Vaikka ulkomaalaislain 173 §:n mukainen liikenteenharjoittajan tarkastusvelvollisuus perustuu EU-sääntelyyn, on eduskunnan säätämän lain sisäministeriön käsityksen mukaan kuitenkin täytettävä esimerkiksi perustuslain toisen

luvun ja 124 § vaatimukset. Näin ollen liikenteenharjoittajan osallistumismahdollisuus terveysturvallisuustoimenpiteisiin olisi tullut ainakin selvittää, ottaen huomioon virnaomaisten resurssitilanne tartuntatautilain leviämisen estämiseksi tarvittavien toimenpiteiden suorittamiseen. Liikenteenharjoittajien osallistaminen olisi sisäministeriön näkemyksen mukaan tarpeen toimenpiteiden tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.

Jos liikenteenharjoittajille ei haluta osoittaa vastuuta varsinaisten koronatodistusten tarkastamisesta, sisäministeriö esittää harkittavaksi, että liikenteenharjoittajat kuitenkin velvoitettaisiin toimittamaan terveysviranomaiselle matkustajatiedot ja niihin liittyen tieto siitä, onko henkilöllä koronatodistus vai ei. Näin terveysviranomaisen olisi mahdollista saada parempi tilannekuva liikenteenharjoittajan kuljettamana maahan saapuvien henkilöiden koronastatuksesta, jolloin tarvittavan testikapasiteetin kohdentaminen niille, joilla ei ole 16 a §:n mukaista todistusta, olisi tehokkaammin järjestettävissä. Myös toiseen testiin velvolliset henkilöt olisi näin mahdollista tunnistaa ja tavoittaa jossain määrin tehokkaammin. Jos maahantuloilmoitus otettaisiin myös käyttöön, liikenteenharjoittajan ilmoittamien matkustajatietojen avulla olisi mahdollista valvoa, että vaadittu maahantuloilmoitus on tehty.

Digitaalista covid-sertifikaattia koskevan EU-asetusluonnoksen 3 artiklan 4 a kohdan mukaan rajat ylittävää liikennettä harjoittavien liikenteenharjoittajien tulee saattaa järjestelmänsä yhteensopivaksi sertifikaattien tekniseen tarkastamiseen. Sisäministeriön käsityksen mukaan keskeiset Suomeen liikennöivät liikenteenharjoittajat eivät vastusta sitä, että heillä olisi velvoitteita koronatodistusten tarkastamisessa.

Maahantuloilmoitus

Ehdotusluonnoksen mukaan maahantuloilmoituksen vaatimuksesta luovuttiin, koska siihen liittyvät tekniset järjestelmät, lainsäädäntömuutokset ja erilaiset tietosuojaan liittyvät lisäkysymykset olisivat vaatineet merkittävää lisäselvitystä. Kiireisen aikataulun vuoksi asiaa koskevat säännökset jätettiin esityksestä pois. Sisäministeriö katsoo, että esityksen kiirehtiminen ei ole perusteltua, mikäli esityksellä ei saavuteta niitä tavoitteita, joihin esitys pyrkii. Digitaalisten järjestelmien hyödyntäminen olisi oleellista vaadittujen toimenpiteiden tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi.

Vaikka sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tekniset järjestelmät edellyttäisivät lainsäädäntömuutoksia ja tietosuojaan liittyvien kysymysten lisäselvittämistä, hallituksen esityksessä toisaalta kerrotaan, että kuntia on ohjauskirjeellä 24.5.2021 suositeltu ottamaan käyttöön esimerkiksi Finentry-palvelu ja viestimään sen käytöstä maahan saapuville, sekä valmistautumaan EU:n digitaalisen covid-todistuksen käyttöönoton edellyttämiin toimenpiteisiin. Järjestelyn käytännön toteuttamisen jättäminen kuntien harkintaan ei välttämättä johda kokonaisuutena parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Sisäministeriö pitää myös matkustajien näkökulmasta perusteltuna sitä, että Suomessa olisi yksi keskitetty järjestelmä, jota käytettäisiin maahan saapumisesta ilmoittamiseen terveysviranomaiselle. Maahan saapuvan henkilön kannalta olisi selkeämpää, että menettelytapa ja velvoitteet olisivat samanlaiset riippumatta siitä, minkä sairaanhoitopiirin kautta tai minkä sairaanhoitopiirin alueelle henkilö saapuu. Maahantuloilmoituksesta ei myöskään ole vastaavaa hyötyä, jos sen käyttäminen on vapaaehtoista.

Sisäministeriö katsoo, että toiseen testiin velvollisten tavoittaminen ei käytännössä ole mahdollista pelkästään sairaanhoitopiirien erillisten toimenpiteiden ja toimintamallien kehittämisen kautta, vaan menettelyn toteuttamisen varmistamiseksi tarvitaan kansallisen tason yhtenäisiä, lakiin perustuvia velvoitteita.

Hallituksen esityksessä todetaan lisäksi, että EU:n EU:n Healthy Gateways Joint Action (EUHG) – ohjelman valmistelema matkustajatietokantaohjelma/-alusta (EU Digital Passenger Locator Form) on jo nyt käyttövalmis ja jäsenmaita kutsutaan osallistumaan siihen. Esityksen mukaan asiaa tulee selvittää jatkossa myös lainsäädännön muutostarpeiden osalta.

Sisäministeriö pitää oleellisen tärkeänä, että nyt lausuttavana olevan hallituksen esityksen jatkovalmistelussa otetaan maksimaalisesti huomioon digitalisoinnin tarjoamat mahdollisuudet

maahan saapumisen terveysturvallisessa hallinnoinnissa, ja tarvittavat tietosuojaan liittyvät lisäkysymykset selvitetään jo tässä yhteydessä. EU:n tarjoamien ja edellyttämien teknisten järjestelmien käyttöönotto tulee sovittaa yhteen nyt esitettävän koronatodistusvaatimuksen ja sen valvonnan kanssa. Sähköisen todistuksen ja valvonnan ensisijaisuuden tulee ilmetä lain tasolla.

Henkilötietojen käsittelystä

Lakiesitysluonnoksen 16 g §:ssä esitetään säädettäväksi covid-19-tautia koskevasta luotettavasta todistuksesta. Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että todistusta koskevien henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta. Perusteluista ei käy selkeästi ilmi, perustuisiko käsittely yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen vai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen. Mikäli henkilötietoja olisi tarkoitus käsitellä yleisen edun perusteella, tulisi esityksessä ottaa huomioon tietosuojalain (1050/2018) 4 §:n 1 momentin 2 kohta, jossa säädetään tarkemmin siitä, millä edellytyksillä yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista henkilötietojen käsittelyä voidaan suorittaa. Tietosuojalain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksen (HE 9/2018) 4 §:n 1 momentin 2 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan muun muassa seuraavaa: *Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa viranomaisten toimesta tapahtuva henkilötietojen käsittely silloin, kun oikeutta käsittelyyn ei voida suoraan johtaa viranomaista koskevasta tehtävä- ja toimivaltasäännöksestä eikä mahdollisesta yksityiskohtaisemmasta erityissääntelystä. Koska säännös edellyttäisi, että käsittely on tarpeen viranomaisen toiminnassa, säännös mahdollistaisi henkilötietojen käsittelyn, joka olisi asianmukaisesti perusteltua viranomaisen tehtävien ja toimivallan kannalta. Lisäksi käsittelyn tulisi olla oikeasuhtaista viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Tämä selkiyttäisi sitä, että viranomaisen olisi aina tapauskohtaisesti arvioitava, voidaanko kyseessä olevaa henkilötietojen käsittelyä pitää oikeasuhtaisena käsittelyn tarkoitukset huomioon ottaen.*

Sisäministeriö katsoo, että tällä hetkellä perusteluiden kuvaus henkilötietojen käsittelystä terveydenhoitoviranomaisten toimesta on jossakin määrin epäselvä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan henkilötietojen käsittelyä ei tulisi tämänkaltaisessa tilanteessa rakentaa ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen yleisen edun varaan.

Sisäministeriön toteaa samalla näkemyksenään, että lakiesitysluonnoksesta ei saa kovinkaan selkeää kuvaa siitä, millä perusteella Rajavartiolaitos käsittelee tartuntatautilain 16 g §:n mukaisia henkilötietoja. Perusteluista voi tällä hetkellä jopa saada virheellisen käsityksen siitä, että Rajavartiolaitos käsittelisi rajatarkastuksen tai virka-aputehtävän yhteydessä henkilötietoja yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen yleistä etua koskevan tehtävän perusteella.

Esitysluonnoksesta ei myöskään käy ilmi sitä, että Rajavartiolaitoksen suorittama henkilötietojen käsittely perustuu osin eri säännöksiin riippuen siitä, käsitelläänkö niitä rajatarkastuksen yhteydessä vai tartuntatautilain mukaisen virka-aputehtävän yhteydessä. Rajatarkastuksen yhteydessä Rajavartiolaitos käsittelee henkilötietoja yleisen tietosuoja-asetuksen sekä henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) perusteella Schengenin rajasäännöstössä (EU/399/2016) ja rajavartiolaissa (578/2005) säädettyjen lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi. Tartuntatautilain mukaisen virka-avun osalta Rajavartiolaitos käsittelee henkilötietoja yleisen tietosuoja-asetuksen, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain sekä voimassa olevan tartuntatautilain 89 §:n 2 momentin 2 kohdan perusteella lakisääteisen virka-aputehtävänsä suorittamiseksi. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa on säädetty henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 4 §:ssä. Sisäministeriö katsoo, että perusteluja tulisi täsmentää mainitsemalla niissä selkeästi, että Rajavartiolaitos voi käsitellä 16 g §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja jo nyt edellä viitattujen säädösten ja säännösten perusteella.

Valvonta ja sanktiot

Esitetyssä mallissa terveysviranomaisen tulisi lähtökohtaisesti tavoittaa maahan tulevat henkilöt konkreettisesti maahan tulon yhteydessä, jotta voitaisiin tarkastaa, onko heillä 16 a §:ssä edellytetty koronatodistus ja tuleeko heidät velvoittaa 16 b ja d §:n mukaiseen testiin. Sisäministeriö katsoo, että mallin toimivuus varmistettaisiin tehokkaammin sillä, että Suomeen saapuvat velvoitettaisiin ilmoittamaan itse tietonsa terveysviranomaiselle (maahantuloilmoitus), jolloin terveysviranomaisella olisi kokonaiskuva siitä, keihin terveysturvallisuustoimia olisi kohdistettava.

Terveydensuojelurikkomusta vastaava sanktio tulisi liittää ensisijaisesti siihen, jos henkilö laiminlyö maahantuloilmoituksen tekemisen. Jos henkilö ilmoittaisi maahantuloilmoituksessaan vääriä tietoja, kyseeseen voisi tulla rikoslain 16 luvun 8 §:n mukainen väärän todistuksen antaminen viranomaiselle. Maahantuloilmoituksen valvonta voisi olla riskiperusteista ja pistokoeluontoista. Liikenteenharjoittajilta saataviin matkustajatietoihin vertaamalla voitaisiin varmistaa maahantuloilmoituksen tekeminen silloin, kun matkustaja saapuu liikenteenharjoittajan kuljettamana.

Sisäministeriö pitää perusteltuna, että ensimmäiseen ja toiseen testiin osallistumisen laiminlyönti sanktioidaan. Esitetyssä muodossa rangaistusuhka ei kuitenkaan ole uskottava, koska hallituksen esityksessä ei ole kuvattu testiin velvollisten henkilöiden tunnistamista ja testausvelvoitteen noudattamisen valvontaa.

Rangaistavien tekojen valvonta voi sinänsä olla satunnaista ja pistokoeluontoista, eikä kaikkia rikkomuksiin syyllistyviä luonnollisesti ikinä tavoiteta. Esitysluonnoksessa kuvatussa mallissa laiminlyöntiin syyllistyviä ei kuitenkaan pystyttäisi edes yleisellä tasolla tunnistamaan. Rangaistussäännösten poistaminen kokonaan koronapandemian torjumiseksi säädettävästä maahantulomallista ei sekään ole kannatettavaa.

Yksityiskohtaisia huomioita

16 a §:n neljännen momentin viimeinen lause ulkomaalaislain kokonaisharkinnasta tulisi muotoilla siten, että se informatiivisesti viittaisi ulkomaalaislain 146 §:ään. Kokonaisharkintaa koskeva lause, mikäli tartuntatautilakiin ylipäänsä on lisättävä sitä koskeva maininta, tulisi muuttaa esimerkiksi muotoon: ”Pääsyn epäämistä tai käännyttämistä koskevaan päätöksentekoon liittyvästä kokonaisharkinnasta säädetään ulkomaalaislain 146 §:n 1 momentissa.”

Perusteluissa puhutaan muutamissa kohdissa pysyvästi asuvista ulkomaalaisista, kun 16 a §:ssä käytetään käsitettä vakinaisesti asuva. Sisäministeriö pitää selvyyden vuoksi perusteltuna käyttää perusteluissa samaa käsitettä kuin säännöksessä, ettei synny kysymyksiä, miksi eri termiä on käytetty.

Perustelujen sivulla 40 todetaan, että kaikkiin Suomeen saapuviin kohdistettaisiin ennakkotestivaatimus. Ennakkotestivaatimusta ei kuitenkaan esitetä kohdistettavaksi kaikkiin. Näin ollen ehdotetaan ko. kohtaan lisäystä:

> Ennakkotodistusvaatimus kohdennettaisiin *joitain poikkeuksia lukuun ottamatta* kaikkiin Suomeen saapuviin riippumatta lähtömaasta, koska maakohtaiset ilmaantuvuusluvut eivät anna riittävää tietoa paikallisten epidemiakeskusten tilanteesta.

Rajavartio-osaston osastopäällikkö, kontra-amiraali Markku Hassinen

Ylitarkastaja, oikeustieteen maisteri Outi Leinonen

Jakelu	STM Sosiaali- ja terveysministeriö
Tiedoksi	SM HKO Hallinto- ja kehittämisosasto SM MMO Maahanmuutto-osasto SM PO Poliisiosasto SM RO Johto, Pasi Kostamovaara SM RO Oikeudellinen osasto SM RO Raja- ja meriosasto